

בס"ד בית הספר "אורות התורה" מבצע - הלכה יומית

הלכות חנוכה

(א) מתי קרה הנס? באמצע תקופת בית המקדש השני השתלטו היוונים על עם ישראל וגזרו עליהם גזירות קשות שלא יעסקו בתורה ושלא יקיימו מצוות, וכן נכנסו היוונים לבית המקדש וטימאו אותו. עד שריחם ה' על עם ישראל והושיעם על ידי החשמונאים בני מתתיהו והם ניצחו את היוונים, וחזרה מלכות ישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני.

(ב) מה הנס? ובכ"ה בכסלו גברו ישראל על אויביהם ואיבדו ונכנסו לבית המקדש, בנו וחנכו את המזבח מחדש. בנוסף כשרצו להדליק המנורה לא מצאו שמן טהור אלא רק פך קטן אך הוא הספיק לשמונה ימים, עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור. כנגד שני ניסים אלו: נס הניצחון וחנוכת המזבח, ונס פך השמן אנו חוגגים את חג חנוכה.

(ג) "חנוכה" על שם מה? (א) בימים אלו טיהרו את המקדש ו**חנכוהו** מחדש. (ב) חנוכה – צירוף של שתי מילים "חנו"-"כה", ביום כ"ה לחודש כסלו חנו מאויביהם.

(ד) נוהגים לאכול סופגניות ולביבות ושאר מאכלים עם שמן, זכר לנס שנעשה עם השמן. הילדים נוהגים לשחק בסביבון שיש עליו אותיות נ.ג.ה.פ ראשי תיבות נס גדול היה פה, והסיבה, כדי שגם בזמן המשחקים נזכור את הנס שעשה לנו ה'. בחו"ל ראשי התיבות הן נ.ג.ה.ש-נס גדול היה שם.

תוספת לכיתות ד-ו: אוכלים מאכלי חלב בחנוכה זכר לנס שנעשה ליהודית שהשקתה את השר האויב בחלב, ולאחר שנרדם הרגה אותו. וכן נוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד הנרות דולקות, ושיעור האיסור הוא חצי שעה לאחר הדלקת הנרות.

(ה) מהן מצוות החג? המצוות המיוחדות לחנוכה הן: הדלקת נרות בכל ערב במשך שמונה ימים. הוספות לתפילה שבכל יום-הלל שלם בברכה על הניסים, וקריאת התורה וכן על הניסים לברכת המזון.

(ו) כמה נרות מדליקים? צריך להדליק ביום בראשון נר אחד וביום השני שני נרות וכך הלאה עד שביום השמיני שמונה נרות. חייבים להדליק נרות על מנת להראות ולגלות את הנס. תוספת לכיתות ד-ו: ההלכה להוסיף כל יום נר היא על פי בית הלל. אבל בית שמאי סוברים הפוך שביום הראשון שמונה נרות וביום השני שבעה וכן הלאה עד שביום השמיני מדליקים רק נר אחד.

(ז) מה מדליקים? מצווה מן המובחר להדליק בשמן זית עם פתילה, זכר לנס היה בשמן זית, אולם כל השמנים והנרות כשרים בתנאי שיהיה שמן לפחות לחצי שעה.

(ח) איפה מדליקים? מי שגר בדירת קרקע יניח את החנוכייה סמוך לפתח הפונה לרשות הרבים. ואם גר בעליה (קומה עליונה) שאין לו פתח פתוח לרחוב, מניחו בחלון או במרפסת הפונים לרשות הרבים. תוספת לכיתות ד-ו: ויש מצווה גם להניח את החנוכייה בטפח הסמוך לפתח הבית משמאל, כדי שיהיה מוקף במצוות- מזווה מימין ונר חנוכה משמאל.

(ט) בשעת סכנה וגזירות על ישראל שלא לקיים מצוות, יניחו את הנרות על השולחן בתוך הבית ויצאו ידי חובה בפרסום לבני הבית ויש שסוברים שגם היום אפשר להדליק בבית במקום מרכזי.

(י) נוהגים להדליק בבית כנסת בשביל לפרסם את הנס, ומניחים את החנוכייה בצד דרום ליד ארון הקודש, זכר למנורה שהייתה בבית המקדש בצד דרום. ההדלקה היא עם ברכה, בין מנחה לערבית.

תוספת לכיתות ד-ו: אין אדם יוצא בהדלקת הנרות שבבית הכנסת ואפילו שליח הציבור שמברך

ומדליק - צריך לברך ולהדליק שוב בביתו.
נר חנוכה שמדליקים במסיבות מצווה – אין לברך עליו ויש אומרים שהדלקה במקום
ציבורי גדול אפשר להדליק בברכה

יא) מתי מדליקים? צריך להדליק בצאת הכוכבים לאחר תפילת ערבית (ויש נוהגים להדליק בשקיעת החמה לפני ערבית). ואם לא הידלקו בזמן זה, ניתן להדליק כל עוד ישנם אנשים שעוברים ברחוב ואם עבר הזמן מדליק בביתו אם ישנם מבני הבית.

תוספת לכיתות ד-ו יכול להדליק בברכה כל הלילה אם שניים מבני הבית עדיין ערים ובכך יש פרסום הנס לאנשי ביתו.

יב) מה מברכים? ביום הראשון מברכים שלוש ברכות:
להדליק נר [של] חנוכה,
שעשה ניסים לאבותינו,
שהחיינו,

יג) בשאר הימים מברכים רק שתי ברכות (בלי שהחיינו), ואם לא מברך שהחיינו בלילה הראשון- מברך בלילה השני ומתחילים להדליק קודם את הנר החדש. לאחר ההדלקה אומרים "הנרות הללו" ואם נהגו לשיר "מעוז צור ישועתי".

יד) מי מדליק? לפי מנהג הספרדים רק אבי המשפחה מדליק עבור כל המשפחה [ונוהגים שהאבא מדליק את הנר הראשון ואת שאר הנרות הוא יכול לתת לבניו ובנותיו], ואילו לפי מנהג האשכנזים גם הילדים מדליקים חנוכיות (אבל האמא לא צריכה להדליק כי האישה ובעלה נחשבים כאחד אבל אם האבא לא נמצא מדליקה האמא).

תוספת לכיתות ד-ו: "מהדרין מן המהדרין"- פירוש מושג זה, שישנה הלכה וישנו הידור כלומר אנו מוסיפים משהו יותר ממה שצריך מעיקר הדין. בחנוכה מעיקר הדין מספיק נר אחד לכל יום ואילו אנו נוהגים בכל יום להוסיף נר, וזה נקרא מהדרין מן המהדרין.

טו) נשים חייבות בהדלקת נרות חנוכה, שאף הן היו באותו הנס. לכן אם בעל הבית אינו יכול להדליק את הנר כגון שחולה הוא או שנעדר מביתו- אישתו יכולה להדליק במקומו ולהוציא ידי חובה את כל בני הבית.

טז) מהי מטרת השמש? התפקיד אחד הוא להדליק את נרות המצווה, לשמש תפקיד נוסף- ידוע שאסור להשתמש וליהנות מאור הנרות, כמו לקרוא ספר לאור הנרות או לקחת מהם אש, ולכן נוהגים להדליק נר נוסף, הנקרא שמש, שאם ישתמש יהיה זה לאור הנר הנוסף.

יז) הנרות צריכים לדלוק לפחות חצי שעה לאחר צאת הכוכבים, ובשבת שמדליקים נרות מוקדם צריך לקחת נרות או שמן בכמות שתדלק עד חצי שעה לאחר צאת הכוכבים.

תוספת לכיתות ד-ו: מותר לכבות את הנרות לאחר חצי שעה אם מתנים על כך מראש, כגון כשרוצים לצאת מהבית ומפחדים להשאיר נרות דולקים.

יח) אם כבתה החנוכייה אינו חייב להדליקה שוב, ומצווה על כל פנים לחזור ולהדליקה בלי ברכה. ואם הדליקה במקום שיש רוחות וכבתה- חייב להדליק שוב אך בלי ברכה.

יט) האם מותר להזיז את החנוכייה לאחר שהודלקה? התשובה היא לא. משום שצריך להדליקה במקום הנחתה דווקא. ואפילו אם בעל הבית חולה ושוכב במיטתו, אין מביאים לו את החנוכייה להדליקה על מנת להניחה אחר כך במקום אחר, אלא ימנה שליח שידליק את החנוכייה במקום ההנחה שלה.

תוספת לכיתות ד-ו : הטעם שאסור להעביר את החנוכייה למקום אחר לאחר שהודלקה הוא כדי שלא יראה כאילו האדם משתמש לאור הנרות לצורך מסויים, כמו לחפש משהו בבית, שהרי אסור להשתמש באור הנרות.

דיני

חנוכייה

כשרה

יום שלישי - יט'
כסלו

(כ) 1 יש להיזהר ולהעמיד את נרות החנוכייה בגובה שווה, באופן שנה אחד לא יהיה גבוה מחברו(חוץ

מהשמש)

(2 אין לקרב את הנרות יותר מדי אחד לחברו, אלא ירחיקם במרחק אצבע, שהוא כשני ס"מ.

התוספות

שבתפילה

יום רביעי - כ'
כסלו

מה מוסיפים בתפילת שמונה עשרה ?

כא אומר כל שמונת ימים "על הניסים" בברכת "מודים".

תוספת לכיתות ד-ו : ואם שכח ולא אמר - אינו חוזר. ואם נזכר באותה ברכה, כל זמן שלא הזכיר את שם השם(ברוך אתה ה' הטוב שמך ולך...) – חוזר, ואם אמר את שם ה' אינו חוזר, ויכול לאומרה לאחר שגמר תפילתו קודם "יהיו לרצון אמרי"

יום חמישי - כא'
כסלו

מה מוסיפים בברכת המזון?

גם בברכת המזון יש להוסיף "על הניסים" בברכה שנייה של ברכת המזון, ואם שכח אינו חוזר.

תוספת לכיתות ד-ו : אם שכח יכול להוסיף בהרחמן: "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים ונפלאות כמו שעשה לאבותינו...."

יום שישי - כב'
כסלו

כב הלל - בחנוכה מוסיפים לתפילה גם הלל שלם עם ברכה .

ספר תורה – בכל יום מימי החנוכה מוציאים ספר תורה אחד, וקוראים בתורה בפרשת הנשיאים שבפרשת "נשא".

תוספת לכיתות ד-ו : בשבת מוציאים שני ספרים (אחד לפרשת שבוע ואחד לחנוכה) .
בר"ח טבת גם מוציאים שני ספרים (לר"ח ולחנוכה), ובשנה שר"ח טבת יוצא בשבת, מוציאים שלושה ספרי תורה (פ"ש, ר"ח, חנוכה).

